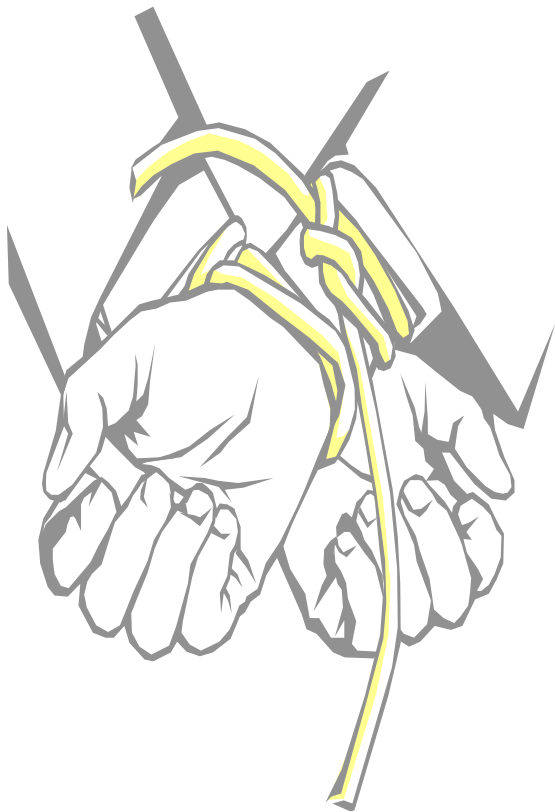

Artikel 195 FW

voorstel tot wetswijziging

vrij komen uit moderne schuldslavernij

Jaap Bos

Versie 22/04/13

Jaap Bos (1939) is een gepensioneerde jurist en psycho-pastoraal therapeut (hbo)
Sinds 1998 diaconaal schuldhulpverlener te Eindhoven.

bos1939@gmail.com

bosconsulting@hotmail.com

Huidig Artikel 195 FW

Door het verbindend worden der slot uitdelingslijst *herkrijgen* de schuldeisers voor hun vorderingen, in zover deze onvoldaan zijn gebleven, hun rechten van executie op de goederen van de schuldenaar.

Voorstel tot wetswijziging Artikel 195 FW

1. Met het verbindend worden van de slot uitdelingslijst *verliezen* de schuldeisers voor hun vorderingen, in zover deze onvoldaan zijn gebleven, hun rechten van executie op de goederen van de schuldenaar, *mits* deze voldoet aan de hem door de rechter opgelegde verplichtingen.
2. Van het bepaalde in het vorige lid zijn door een rechter opgelegde boetes uitgezonderd.
3. De rechtbank is bevoegd om de schuldenaar op te dragen een nader door de rechtbank te bepalen bedrag of percentage uit zijn te verwachten inkomen uit loondienst dan wel bedrijf, of anderszins, gedurende maximaal drie jaar te verdelen onder de schuldeisers, volgens eenzelfde verdeelsleutel als bij de slot uitdelingslijst van het faillissement.
4. De hoogte van dat bedrag of percentage wordt door de rechtbank bepaald in evenredigheid tussen het inkomen van de schuldenaar en de hoogte van de restschuld.
5. Het bedrag en de termijn kunnen op nihil gesteld worden bij mensen met een beneden modaal inkomen, waarvan de exacte hoogte bij AMVB wordt vastgesteld en bij ministeriele beschikking kan worden gewijzigd.
6. De schuldenaar moet over die periode jaarlijks zijn aangifte inkomstenbelasting overleggen aan de rechtbank, te samen met de boekhouding van de uitgekeerde bedragen aan de schuldeisers.
7. Heeft de schuldenaar naar genoegen van de rechtbank hieraan niet voldaan, dan kan de rechtbank beslissen dat het redelijk is dat de schuldeisers voor hun vorderingen, in zover deze onvoldaan zijn gebleven, alsnog hun rechten van executie op de goederen van de schuldenaar herkrijgen.

Memorie van Toelichting

1 Oervraagstuk

De oudst bekende wetgeving dateert uit de 18^e eeuw BC van de Babylonische koning Hammurabi, die o.a. paal en perk heeft gesteld aan schuldsavernij.

Art 117 van de codex Hammurabi luidt:

Als iemand zijn schulden niet heeft kunnen betalen en zichzelf, zijn vrouw en kinderen heeft moeten verkopen, dan zullen zij drie jaar werken voor de koper, maar in het vierde jaar zullen zij worden vrijgelaten.

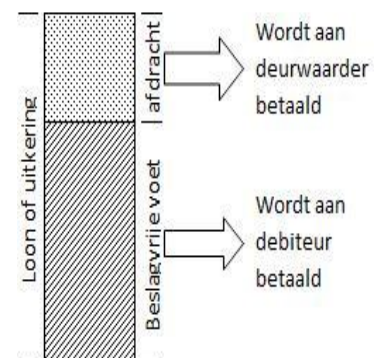
Een schuldeiser kreeg dus recht op maximaal drie jaar arbeid van de schuldenaar. De Mozaïsche wetgeving uit de 14^e eeuw BC stelde deze termijn op maximaal 7 jaar (Deuteronomium 15).

Deze wetgeving had betrekking op een agrarische maatschappij, waar pacht betaald werd in natura. Bij een mislukte oogst ontstond pachtachterstand, die vastgelegd werd in gebakken kleitabletten. Die begonnen verhandelbaar te worden waarmee de eerste vorm geld ontstond. Je kon nu ook meerdere schuldeisers hebben. Daarmee begon het systeem van art 117 te wankelen. Moest een schuldenaar telkens 3 jaar arbeid verrichten bij elke schuldeiser afzonderlijk? Of moest er iemand zorgen voor verdeling van de opbrengst? Dit zijn de grondvragen bij de herziening van ons insolventierecht.

2 Loonbeslag

Als in Nederland een schuldenaar zijn rente en aflossing niet meer betaalt, moet een schuldeiser eerst naar de kantonrechter. Met het vonnis kan hij via een deurwaarder loonbeslag leggen bij de werkgever. Maar hij moet een beslagvrije voet in acht nemen, opdat de schuldenaar zijn huur, energie en zorgpremie nog kan betalen. Elke volgende schuldeiser moet door de werkgever verwezen worden naar de eerste deurwaarder, die de opbrengst moet verdelen. Overheidsinstanties zoals de belastingdienst en het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) mogen zonder gerechtelijke controle loonbeslag leggen. En de belastingdienst heeft absolute voorrang boven de andere schuldeisers.

3 Stapeling van invorderingsmaatregelen

Bovenop loonbeslag kan er beslag worden op je voorlopige belastingteruggave. En de belastingdienst kan bovendien ook nog bankbeslag leggen op je bankrekening, zelfs tot de maximale roodstand. Dan kun je huur, energie en zorgpremie helemaal niet meer betalen.

4 Dwangcrediteuren

Woningcorporaties leggen bij huurachterstand liever geen loonbeslag, omdat ze dan moeten delen. Bij drie maanden huurachterstand krijg je een dagvaarding. Als je niet reageert, word je door de kantonrechter bij verstek veroordeeld tot woningontuiming. Veertien dagen later kun je op straat staan met vrouw en kinderen. Als je wel reageert, zal het alleen wat langer duren. Energie- en waterleidingbedrijven doen precies hetzelfde door te dreigen met afsluiting. Ook Justitie gedraagt zich als een dwangcrediteur, die de beslagvrije voet weet te ontwijken. Het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) laat soms voor enkele verkeersboetes loonbeslag leggen bij de werkgever, maar voor andere boetes gaan ze gelijktijdig zwaardere maatregelen nemen, zoals gijzeling, totdat alle boetes betaald zijn. Als je bij een verkeersrazzia achter het stuur van een bedrijfsauto aangetroffen wordt, dan volgt in beslagname vanwege jouw openstaande privé verkeersboete.

5 Faillissementsbescherming?

In landen als de USA en de UK kun je bij zo'n massale financiële bedreiging faillissementsbescherming aanvragen bij de rechtbank, ter opschorting van alle vorderingen en beslagen. Een curator verkoopt al je bezittingen, behalve normale gangbare inboedel. In de UK wordt na een jaar het faillissement opgeheven, met van rechtswege kwijtschelding van de restschuld, uitgezonderd strafrechtelijke boetes, omdat daar vervangende hechtenis op staat. Schuldenaren met een bovenmodaal inkomen moeten drie jaar lang een deel van hun inkomen aan de schuldeisers betalen volgens een door de rechter vastgestelde verdeelsleutel. Mensen met een beneden modaal inkomen zijn meteen schuldvrij.

6 Nederland kent alleen faillissementsbescherming voor grote bedrijven

In Nederland herleven na opheffing van het faillissement alle oude schuldvorderingen, althans voor zover de schuldenaar nog in leven is (195 FW). Maar rechtspersonen zoals een NV of een BV worden bij faillissement van rechtswege opgeheven, zijn dus dood. Schuldeisers kunnen de restschuld dus op niemand meer verhalen. Dat is een der redenen dat bij grote bedrijven een doorstart veel beter mogelijk is dan bij kleine bedrijven, zoals vennootschappen onder firma, maatschappen en eenmanszaken. Volgens onderzoek van Luttinghuis maken 66% van de grote bedrijven een doorstart, tegen 6% van de kleine. In grote bedrijven zit meer restkapitaal, dat uit de boedel opgekocht kan worden door een investeerder, die geen rekening hoeft te houden met de oude eigenaar, omdat die van rechtswege dood is verklaard. Bij kleine bedrijven kun je zelfmoord of euthanasie niet gebruiken als onderhandelingsargument voor zo'n afkoopsom (bailout).

Bij faillissement van een zelfstandige (ZZP-er) wordt zijn bezit ook verkocht. In eenvoudige zaken wordt het faillissement na een half jaar opgeheven bij gebrek aan baten. Maar daarna herleven alle invorderingsrechten (art 195 FW). Tot je dood kun je achtervolgd worden voor de restschuld. Je kunt wel proberen wettelijke schuldsanering aan te vragen, maar daarvoor gelden veel zwaardere eisen, zowel inhoudelijk als procedureel.

Inhoudelijk gaat het om de beoordeling van goede trouw. In mijn vijftien jaar ervaring heb ik nog nooit een cliënt ontmoet die helemaal niets te verwijten viel. Maar ik heb ook ontdekt dat een besef van het eigen aandeel, hoe klein dat ook moge zijn, juist het begin van herstel is. Een ommekeer in denken blijkt veel belangrijker, dan de kwestie of de schulden te goeder of te kwader trouw zijn ontstaan of onbetaald zijn gebleven.

Procedureel is de gemeentelijke poortwachtersfunctie een tijdrovend obstakel. Een ZZP-er moet eerst geprobeerd hebben, om met zijn schuldeisers een minnelijke afbetalingsregeling te treffen, waarbij met in achtneming van een beslagvrije voet, na drie jaar de restschuld wordt kwijtgescholden. Als dat mislukt mocht zijn, heb je daarover een gemeentelijke verklaring nodig, voordat je naar de rechtbank kunt met een aanvraag voor wettelijke schuldsanering. Maar voor minnelijke schuldregeling kun je bij de gemeente pas een intake krijgen, als je voldoende inkomen hebt, minimaal het niveau van de bijstand. Maar de ZZP-er is zijn boekhouder kwijt, omdat hij die niet meer betalen kon. Hij kan geen belastingaangifte meer doen en heeft ook de grootste moeite zijn thuisadministratie op orde te brengen, om gegevens voor de aanvraag van gemeentelijke bijstand aan te vragen. En als je dan een half jaar later een aanvraag indient, dan vragen ze gewaarmerkte schriftelijke bewijsstukken, waarvan je de afgelopen tijd hebt geleefd. Intussen zijn je maandelijkse schuldverplichtingen enorm opgelopen en komt woningontruiming in zicht. Dit soort problemen zie ik veel op mijn wekelijkse spreekuur bij de voedselbank.

7 Schuldslavernij met martelpraktijken

Het Nederlandse systeem is weinig gericht op economisch herstel van de schuldenaar. Het legt alle nadruk op nauwkeurige verdeling van het bezit van de schuldenaar, ook al valt er bij driekwart van de schuldenaren eigenlijk niets te halen. Ze moeten onder zwaar gesubsidieerd toezicht van een saneringsbewindvoerder drie jaar lang sparen voor de schuldeisers, ook al levert dat nauwelijks iets op. De toelatingseisen zijn veel strenger dan bij faillissement en de kans is zeer groot dat er tijdens de sanering nieuwe schulden ontstaan door het bureaucratisch systeem van achteraf herberekende huur- en zorgtoeslagen. Dan word je zonder schone lei uit de sanering gegooid en beginnen de martelpraktijken van de invorderaars opnieuw. Dit systeem leidt tot een vorm van schuldsavernij, die erger is dan dwangarbeid en meer lijkt op de middeleeuwse martelpraktijken van vierendelen onder streng bureaucratisch toezicht.

8 Huidig systeem maakt mensen wanhopig

Ze zijn aangewezen op schuldsanering (WSNP). Officieel duurt dat drie jaar, maar met voortraject van de intake, wachtlijst en de poging tot minnelijke regeling wel 5 tot 6 jaar. Eerste obstakel is het krijgen van een uitkering. Want zonder inkomen geen minnelijke regeling. Na de intake komen ze onder op de stapel te liggen. Dit soort bureaucratie maakt wanhopig en radeloos.

9 Persoonlijke drama's

Wanhopig proberen mensen werk te vinden, dat er niet is. Sommigen laten zich verleiden tot criminaliteit, zoals hennepcultuur, of moedeloos geworden, ontwikkelen ze slachtoffergedrag. Werkgevers ruiken slachtoffergedrag op afstand. Ze kiezen liever voor een gezonde sollicitant, of voor goed gemotiveerde Bulgaren en Roemenen.

Het huidige systeem werkt langdurige werkloosheid in de hand, zoals dat treffend beschreven is door Mirjam Pool in 'Alle dagen schuld'.

10 Huidig systeem is te bureaucratisch

Bij slachtoffergedrag kan schuldsanering wel 10 jaar duren. Ze krijgen eerst een stabiliseringstraject aangeboden, op kosten van de bijzondere bijstand, bij een beschermingsbewindvoerder, om saneringsrijp gemaakt te worden.

11 Psychologische factor

Behandeling van slachtoffergedrag vergt veel tijd. Eenvoudige gedragstherapie werkt onvoldoende. Vaak moeten diepere lagen aan bod komen.

Ze blijven anderen de schuld geven: hun ex, die ze in de steek heeft gelaten en geen alimentatie betaalt voor de kinderen, Of de ex, die ze steeds maar blijft achtervolgen, of Jeugdzorg, die hun kind wil afpakken, of die hypotheekadviseur, die ze erin heeft geluisd, of de werkgever die ze onterecht heeft ontslagen, of het UWV dat zo traag is met hun uitkering, of Justitie die ze wil gijzelen voor een onnozele verkeersboete. Mensen gaan zich hulpeloos gedragen. Ze lijken niets meer te kunnen.

Hoe zou je dit kunnen doorbreken? *Zou je naar je eigen aandeel durven kijken, hoe gering dat ook moge zijn?* Dat is namelijk het begin van herstel. Hier ligt een belangrijke sleutel.

12 Hans vertelt over slachtoffergedrag

Je wilt niet geloven dat ze je niet helpen, dat ze je laten vallen als een baksteen, Verzorgingsstaat biedt geen veiligheid. Je raakt gewend aan de rol van slachtoffer. Het voelt zelfs veilig in al die ellende. Want daar weet je hoe het toegaat. Je kunt blijven mopperen en iedereen de schuld geven. Het onbekende is angstaanjagend. Slachtoffergedrag blijkt verslavend te zijn.

13 De barmhartige WSNP bewindvoerder

Een bewindvoerder kreeg opvallend veel ADHD-ers, autisten en borderliners toegewezen. Want het was de rechtbank opgevallen, dat zij zo weinig uitval had bij dergelijke types, in tegenstelling tot andere bewindvoerders. Borderliners kosten haar wel extra veel tijd, die ze niet uitbetaald krijgt. Ze is aan haar succes ten onder gegaan.

14 Uitval uit de WSNP

Als mensen zich niet aan de regels hebben gehouden, worden ze zonder schone lei uit de WSNP gezet. Ze mogen er 10 jaar geen gebruik meer van maken. Hun bewindvoerder had hen niet veilig door het mijnenveld gelooft. Mensen met slachtoffergedrag gedragen zich vaak als doof blinde zombies. Uitzetting uit de WSNP ervaren ze als een veroordeling tot nog eens 10 jaar schuldsavernij. Ze zijn intussen allang togetreden tot het leger van langdurig werklozen. Mirjam Pool heeft dat treffend beschreven heeft in 'Alle dagen schuld'.

15 Stapeling van invorderingsmaatregelen

Na uitzetting uit de WSNP 'zonder schone lei' wordt het toernooiveld van de deurwaarders heropend. De beslagvrije voet bij loonbeslag blijkt geen veilige bodem te bieden om te kunnen overleven. De belastingdienst kan hier moeiteloos over heen gaan met een bankbeslag tot hun maximale roodstand. Dan kunnen ze hun huur niet meer betalen en dreigt er woningontzuiming. Ze kunnen hun zorgpremie niet meer betalen, dan volgt bronheffing bij de werkgever met 30 euro boete / maand. Erg veel voedselbank klanten kampen met dit soort problemen.

16 Lange saneringsperiode schiet doel vaak voorbij

De lage aflossingscapaciteit van een bijstandsmoeder is niet eens genoeg om haar bijdrage aan het salaris van de bewindvoerder te bekostigen. Dus is er na 3 jaar helemaal niets gespaard voor de schuldeisers. Van de modale inkomens krijgen de schuldeisers wel iets uitgekeerd, maar vooral vanwege de aanzienlijke rijks subsidie die de bewindvoerder ontvangt. Waarom zou de overheid op indirecte wijze schuldeisers moeten subsidiëren? Het zijn toch geen banken, die dreigen om te vallen. Salarissuppletie van WSNP bewindvoerders zou beperkt kunnen worden tot gevallen, waarin de schuldenaar een te laag inkomen heeft om het zelf te betalen. Daarbij zou de saneringsperiode zoveel mogelijk bekort moeten worden. De periode van drie jaar is eigenlijk alleen zinvol voor de hogere inkomens. Maar driekwart van de WSNP klanten zijn beneden modaal.

17 Engels model

In Engeland is de saneringsperiode beperkt tot de tijd, die nodig is om een zaak volledig uit te zoeken. Meestal is een half jaar voldoende, maar het kan zeker binnen een jaar. Daarna stelt de rechter de slot uitdelingslijst vast en scheldt de restschuld kwijt, met uitzondering van gerechtelijke boetes. Hogere inkomens krijgen opdracht om drie jaar lang een bepaald deel af te staan aan hun schuldeisers.

Schuldeisers en schuldenaar weten de uitkomst snel.

Dit Engelse systeem werkt als rechtsbescherming tegen allerlei kronkels in het invorderingsrecht. Meestal komt er helemaal geen vonnis aan te pas. Want schuldregelaars kunnen zonder juridische opleiding veel zaken van te voren in der minne regelen. Dat is financieel veel voordeliger voor de schuldeisers, waardoor ze eerder bereid zijn tot een zakelijke afhandeling met een afkoopsom (bailout) tegen finale kwijting. Het leefgeld in de saneringsperiode is geregeld bij een convenant van schuldeisers en sociale partners, waarbij aanpassing aan de individuele situatie altijd bespreekbaar is.

18 Hervormingsprogramma in Ierland

In Ierland duurt een schuldsanering momenteel twaalf jaar. Mensen beginnen daar niet eens aan. Ze ervaren hun situatie als eeuwige schuldslavernij. Slimmerikken, zoals projectontwikkelaars verplaatsen hun 'centre of main interest' een jaar lang naar Engeland voor een snelle herstart binnen één jaar. Een Engels vonnis is geldig in heel Europa. Ook Nederlanders maken gebruik van die route. De Ierse regering heeft een wet ingediend die hun insolventierecht hervormt in de richting van de UK. Ze kunnen daarmee de ontwikkeling van slachtoffergedrag beperken of voorkomen, om zodoende waardevolle mensen te behouden voor de arbeidsmarkt.

19 Actio Pauliana

Ierse projectontwikkelaars hebben zich in de UK failliet laten verklaren, na een deel van hun bezittingen veilig gesteld te hebben bij familieleden, om ze te onttrekken aan schuldeisers. Ierse banken proberen deze bezittingen op te vorderen (actio Pauliana). Een Ierse rechtbank heeft al drie maanden gevangenisstraf uitgedeeld wegens obstructie. De nieuwe wet brengt straks alles onder Ierse jurisdictie. En dan kunnen minima er ook gebruik van maken. Want die hebben geen middelen ter beschikking om de dure Engelse route te bekostigen. Zie www.irishbankruptcyuk.com

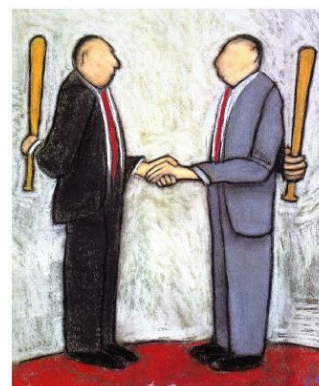
20 Belastingadviseurs

Bij invoering van het Engels model kunnen de belastingadviseurs van schuldenaren met een hoger inkomen gebruik maken van hun boekhouders, om tegelijk met de jaarlijkse belastingaangifte de rechter een overzicht te bieden of voldaan wordt aan zijn gestelde voorwaarden. Want als eenmaal de juiste verdeelsleutel is vastgesteld, hoeft er geen juridisch opgeleide curator meer aan te pas te komen. Het kan op net zo'n eenvoudige manier als bij beschermingsbewind gebeuren, waarbij ook gewoon een familielid bewindvoerder kan zijn. Die moet jaarlijks boekhoudkundige verantwoording afleggen aan de kantonrechter voor zijn cliënt. Bovendien protesteren de schuldeisers vanzelf wel als de schuldenaar in gebreke zou blijven.

21 Nieuwe schuldregelaars

Met de mogelijkheid om faillissementsbescherming aan te vragen, kan er een einde komen aan de stapeling van invorderingsmaatregelen van verschillende schuldeisers. Deurwaarders krijgen dan belang bij een integrale schuldregeling. Bij het huidige loonbeslag is de eerste deurwaarder reeds gewend, om de opbrengst eerlijk te verdelen met de later opkomende volgende beslagleggers.

Deurwaarders zouden als integraal schuldregelaar kunnen gaan optreden. Zij kunnen veel pragmatischer omgaan met een eventueel saneringskrediet van familie, vrienden of een diaconaal fonds voor het afkopen van schulden. Dat wordt een bailout genoemd, losgeld, een borgtocht, om schuldenaren vrij te kopen uit de gevangenschap van schuldslavernij. Mocht een deurwaarder onbehoorlijk te werk gaan, dan kan een schuldenaar altijd faillissementsbescherming aanvragen. Een deurwaarder zal proberen om zo'n scenario te voorkomen, omdat het indruist tegen de belangen van zijn opdrachtgevers, de schuldeisers.

22 Gerechtelijke boetes

Gerechtelijke boetes zijn uitgezonderd van kwijtschelding. Maar dit is wel beperkt tot door een rechter uitgesproken vonnissen. Want daar bestaat altijd de mogelijkheid van vervangende hechtenis.

De uitzondering mag niet gelden voor administratieve boetes, die zonder gerechtelijke tussenkomst zijn opgelegd. Ze kennen geen vervangende hechtenis, maar gijzeling om betaling af te dwingen, onder goedkeuring van een kantonrechter. Dat werkt slecht, omdat er geen hoger beroep mogelijk is waardoor verschillende rechters een nogal verschillend beleid voeren. Deze vonnissen worden ook

niet schriftelijk vastgelegd, noch betekend aan de gedaagde. Zelfs bij een aperte vergissing bleek de daadwerkelijke gijzeling niet meer terug te draaien.

Omdat er anders werkloosheid dreigde voor deze man, heeft de diaconie die boete toen maar betaald. Uiteindelijk kwam er alleen maar een welgemeende excuusbrief van deze kantonrechter. Dit soort boetes zijn vaak een onbillijke belemmering voor schuldsanering. Mensen ervaren zo'n gijzeling als gevangenschap in schuldslavernij.

23 Te verwachten effecten

Voor de Rechterlijke macht kan deze wet kostenneutraal zijn, of per saldo zelfs voordelig.

Want de WSNP rechters kunnen overstappen naar faillissement.

Drastische vermindering van de rijkssubsidie voor WSNP bewindvoerders.

Vermindering van de werklast van rechterlijke macht.

Want zodra schuldeisers hebben geleerd dat een schuldenaar snel en effectief faillissementsbescherming kan aanvragen, zullen ze veel meer zaken minnelijk willen afdoen. En woningcorporaties zullen minder ontruimingsprocedures aanspannen, omdat hun sterke positie als dwangcrediteur vermindert. Ze zullen meer preventief te werk moeten gaan. Ook het CJIB zal de inning van verkeersboetes op een meer realistische manier moeten gaan uitvoeren; per saldo zou dat wel eens tot hogere inkomsten kunnen leiden.

Het systeem wordt zo eenvoudig dat schuldregelaars weinig juridische scholing nodig hebben.

Vermindering van de gemeentelijke werklast. De wet gemeentelijke schuldhulp wordt overbodig.

Uitstroom uit de bijstand zal kunnen toenemen, omdat die nu vaak wordt belemmerd door schulden.

Hoe minder slachtoffergedrag, des te minder bijstand. Preventie tegen langdurige werkloosheid.

Minder verleiding tot hennepsteelt.

24 Geraadpleegde bronnen:

Achterhuis, Hans	Het rijk van de Schaarste (1988)
Bos, Jaap	Schuldenrecht voor dummies (2011)
Bos, Jaap	Afkopen van schulden, bailout (2011)
Bos, Jaap	De schuldendokter en het schuldhulpmaatje (2011)
Bos, Jaap	Eerste Hulp Bij Schulden (2013)
Buchem-Spapens & Pouw	Faillissement, surseance en schuldsanering, 2008
Burkett & Tondeur	Debt Free Living', how to get out of debt and stay out (1997)
Fortuyn, W.S.P.	De verweesde samenleving (1995)
Goudswaard, Bob	lezing 23/03/06 in Helvoirt (ND 24/03/06)
Heilbronner, Robert	Filosofen van het dagelijks brood (1952)
Heilbronner, Robert	De wording van de economische samenleving (1966)
Kinneking, Andreas	Geografie van goed en kwaad (2005)
Leach, Robert	The debt doctor (2007)
Luttikhuis, Karin	Corporate recovery, de weg naar effectief insolventierecht (2007)
Pool, Mirjam	Alle dagen schuld (2007)
Regenmortel, Tine v.	Empowerment en Maatzorg dissertatie (2002)
Schagen Jan v.	Arm Arm Eindhoven (2010)
Schrauwen, Jan	Dossier Armoede in Nederland (2009)
Sedlacek, Tomas	De economie van goed en kwaad (2012)
Spangenberg, Frits	De armoede-industrie (2007)
Verbeek, Gerard	Recht in overvloed (2005)
Wijffels, Herman	Crisis en ommekeer (lezing 2009)